

Gyurgyík László

A SZLOVÁKIAI MAGYARSÁG TELEPÜLÉSSZERKEZETÉNEK VÁLTOZÁSAI AZ 1990-ES ÉVEKBEN

2001 októberében tette közzé a Szlovák Statisztikai Hivatal a 2001 májusában megtartott népszámlálás első eredményeit.¹ Az október 30-án közzétett eredmények Szlovákia állandó népességének számát, a főbb korcsoportok, nemek, gazdasági aktivitás, nemzetiségi és felekezeti összetétel szerinti megoszlásának adatait tartalmazták országos, kerületek és járások szerinti bontásban.

Az év (2001) végén kerültek nyilvánosságra községsoros bontásban a lakosság nemzetiségi megoszlásának adatai.² A települések nemzetiségi összetételének változásai alapján követhető, hogy hogyan változott az egyes nemzetiségek által lakott területek kiterjedése, illetve az ott élő nemzetiségek aránya.

A szlovákiai magyarok száma az 1991-es népszámlálás óta közel 47 ezer fővel 567 296-ról 520 528-ra csökkent. Ugyanebben az időben (1991 és 2001 között) Szlovákia népessége 105 120 fővel (5 274 335 –ről 5 379 455-re) növekedett.³

A szlovákiai magyarság településszerkezetének változásai

A magyarság által lakott községek helyenként keskenyedő, másutt szélesedő, többnyire összefüggő nyelvterületet határolnak be Pozsonytól a szlovák-ukrán határig. Az összefüggő magyar nyelvterület Közép-Szlovákiában a Nagykürtösi járás területén, két ponton is, egy-egy község területére zsugorodik, majd Kelet-Szlovákiában hosszabb, több tíz kilométeres szakaszon megszakad. A magyar nyelvterületet azok a helységek alkotják, ahol a magyar népesség aránya meghaladja a 10%-ot. A harmadik, térben elkülönülő magyar nyelvterületrészt, nyelvszigetet a Nyitra környéki községek képezik.

A magyar nyelvterület kiterjedése az elmúlt 70 év során jelentős mértékben csökkent. A leggyorsabb és legnagyobb mértékű területzsugorodás az 1920-as évek ele-

jén és az 1940-es évek második felében következett be. A magyar nyelvterület kiterjedése az ötvenes évek óta csak kis mértékben változott.

Nemzetiségileg vegyes lakosságú településekként a (cseh)szlovák statisztikai ki-mutatások korábban azokat a helységeket tartották számon, amelyekben egy adott nemzetiségű lakosság részaránya meghaladta a 10%-ot, illetve a 100 főt.⁴ E gyakorlatnak megfelelően magyarul lakta településnek minősítjük azokat a településeket, ahol a magyar népesség aránya meghaladja a 10%-ot illetve 100 főt. A 2001-es népszámlálás időpontjában Szlovákia 551 magyarul lakta városa és községe tartozott ebbe a kategóriába. Ezekben a helységeken 513 762 magyar élt, a szlovákiai magyarság 98,7%-a. E településeken kívül elterülő helységeken, többnyire városokban élt a szlovákiai magyarság 1,3%-a. Az 1991-es állapothoz képest e települések bizonyos mértékű eróziója figyelhető meg. 1991-ben a 10%-nál több vagy legalább 100 magyart számláló települések száma 553 volt, 13 településen csökkent a magyarság száma a jelzett értékek alá. (E helységek egy része a nyelvhatáron, vagy annak közelében fekvő település, egy további része pedig a nyelvhatár felett elterülő város.)

A nagyobb városokban élő, az összefüggő nyelvterületen kívül eső, 100 főnél nagyobb (esetleg néhány 100 fős) lélekszámú magyarság esetében a szórványjelleg a meghatározó. Két városban (Pozsony, Kassa) a magyar lakosság részaránya ugyan nem éri el a 10%-ot, de jelentős számú, több tízezres magyar lakónépességük, történelmi gyökereik a – szűkebb értelemben vett – magyar nyelvterület peremvidékén való elhelyezkedésük, a magyar nyelvterületről történő állandó migráció is egyfajta átmeneti jelleget biztosít e városoknak a viszonylag összefüggő magyar nyelvterület és a magyar nyelvi szórványok között.

A szlovákiai magyarul lakta területeken élő magyar népesség megoszlása a települések nagyságcsoportjai szerint

Az 1990-es években Szlovákia településszerkezete több vonatkozásban is módosult. Az 1989-es fordulat után a korábbi évtizedekben felsőbb döntés alapján „összeházasított” községek egy része újból visszanyerte önállóságát, ezzel párhuzamosan viszonylag kis mértékben, s regionálisan eltérő jelleggel tovább folytatódott a kisebb községek nagyobb helységekké történő összeolvadása is. Mivel a legnagyobb számú változásra, községszétválásra az 1989-es fordulatot követő 1-2 évben került sor, a községek száma 1980 és 1991 között (2725-ről 2825-re) nagyobb mértékben emelkedett, mint az utolsó két népszámlálás közti időszakban (2825-ről 2883-ra).⁵

Az 1990-es években a korábbi évtizedekhez viszonyítva megtorpantak az urbanizációs folyamatok. Az ezt megelőző évtizedekben emelkedő számú városi népességgel szemben 1991 és 2001 között már minimális csökkenés mutatható ki. 1991-ben a lakónépesség 56,1%-a, 2001-ben 55,6%-a lakott 5000 főnél nagyobb lélekszámú településen.⁶

A 1990-es években a szlovákiai települések nagyságcsoportjainak megoszlásában nagyobb változásokra nem került sor. A 10 000-nél nagyobb lélekszámú városok száma nem változott, ugyanakkor a 10 000-nél kisebb lélekszámú települések száma (kivéve a 200–499 lakosú településeket) növekedett. A falvak számának növekedése az 1990-es években még mindig folytatódó községszétválások, illetve városokról történő leválások következménye. A lakosság számának alakulása részben követi a települések számának ezek nagyságcsoportjai szerinti alakulását. A 10 000-nél nagyobb lélekszámú városokban élők száma ugyan kis mértékben emelkedett (2 611 292 főről 2 621 587-főre), az e településeken élők aránya az összlakosságon belül viszont (49,5-ről 48,5%-ra) csökkent. Az 1000–10 000 lakosú településeken élők száma és aránya is emelkedett. Ezzel szemben a két 100 000 fő feletti nagyváros (Pozsony és Kassa) lakossága több mint 10 ezer fővel csökkent. A falvak népességszámának növekedését befolyásolta a falvak számának növekedése, s a városokból történő kiköltözés is. Ugyanakkor nem tekinthetünk el a regionális eltérésektől sem.

A magyar lakónépesség városiasodása a már jelzett történelmi előzményekből kifolyólag (is) jelentős mértékben eltér a szlovákiai urbanizációs folyamatoktól. Napjainkban a magyar lakosság döntő többsége továbbra is községekben, falvakban él.

Az urbanizációs folyamatok megtorpanása a magyar népesség körében is az országos trendekhez hasonló jellegzetességeket mutat. A magyar népesség aránya az 5000-nél nagyobb lélekszámú helységekben (ez a kategória egyezik meg a leginkább a városi jogállással rendelkező helységek számbeli adataival) igen kis mértékben csökkent (1991-ben a magyar népesség 40,9%-a, (232 281 fő) 2001-ben 40,8% (212 286 fő) élt). A magyar népesség körében a „kisvárosiasodás” folyamatának felerősödése, illetve a nagyobb városokban élő magyarok erőteljes fogyatkozása figyelhető meg. A 10000-nél nagyobb lélekszámú városokban a magyar népesség száma (172 471-ről 152 505-re) csökkent, de apadt a 10 000-nél nagyobb lélekszámú városokban élő magyarok aránya is (30,5%-ról 29,3%-ra). Ezzel szemben az 5000-9999 lakosú településeken élő magyarok száma alig változott (59 810 – 59 781-re) arányuk viszont 10,5%-ról 11,5%-ra nőtt.

A falvak – 5000-nél kisebb lélekszámú községek – magyar lakóinak száma a kilencvenes években 25 554 fővel 335 015 főre csökkent. A magyar népesség aránya is inkább a kisebb, 2000-nél kisebb lélekszámú településeken nőtt (42,3%-42,9%) a 2000–4999 lakosú falvakban csökkent (16,7%-16,3%). A magyar lakosság száma valamennyi településnagyság kategórián belül, kivéve a legkisebb (199 főnél kevesebb) lakosú településeket csökkent.

A szlovákiai magyarlakta területek etnikai jellegének változásai

A magyarlakta települések korábban jelentős mértékben homogén etnikai összetétele az elmúlt évtizedekben nagy mértékben megváltozott: – hivatalos szóhasználatul élve – „vegyeslakosságúvá” vált, de napjainkban is fellelhetők a néhány évtizede még markáns etnikai összetétel jegyei. A magyarlakta települések között a magyar többségű települések száma – fokozatos csökkenésük ellenére – a legnagyobb, s legkevesebb a magyarok által kisebbségben lakott helységek száma. A magyarlakta településeket az ott élő magyarok száma illetve aránya szerint négy csoportba (típusba) soroltuk.

1. Szórványjellegűnek azokat a településeket tekintjük, ahol a magyar népesség aránya kevesebb mint 10%, de eléri a 100 főt.

2. Magyar kisebbségűnek a 10%–50% közötti magyar részarányú településeket tekintjük.

A magyar többségű települések két változatát különböztetjük meg:

3. Mérsékelt magyar többségűk azok a települések, ahol a magyar lakosság aránya meghaladja az 50%-ot, de nem éri el a 80%-ot.

4. Erős magyar többségűek azok a községek, ahol a magyar nemzetiségű lakosság aránya meghaladja a 80%-ot.

Azokkal a településekkel, ahol a magyar népesség aránya nem haladja meg a 10%-ot, s az ott élő magyarok száma sem éri el a 100 főt, a továbbiakban részletesen nem foglalkozunk. Bizonyos etnikai vonatkozásait az ebbe a csoportba tartozó településeknek is vizsgáljuk.

Mint utaltunk rá, az 1990-es években a magyarlakta települések száma jelentős mértékben nem változott. A magyarság számának jelentékeny (47 ezer fős) csökkenése mellett némileg nőtt a magyarlakta településeken kívül élő magyarok aránya. Míg 1991-ben a magyar népesség 1,1%-a, (6435 fő) 2001-ben 1,3% (6766 fő) élt 10%-nál kisebb magyar arányú és 100 főnél kevesebb magyart számláló helységekben.

A magyarlakta településeknek a korábbi évtizedekben egyik meghatározó jellemzője volt, hogy a minősített magyar többségű települések aránya megközelítette a 80%-ot, s az erős magyar többségű települések aránya is 50% körüli volt, ezzel szemben a szórványjellegű települések száma elenyészően csekély volt.⁷

A 90-es években a szlovákiai magyarság etnikai térszerkezete jelentős mértékben megváltozott. A magyar többségű települések aránya (78,1%-ról 74,4%-ra) érzékelhetően csökkent, – de a legnagyobb változás az erős magyar többségű településeknél mutatkozik: 56 helységgel, 10 százalékponttal – 49,2%-ról 39,2%-ra – csökkent az ebbe a típusba sorolható települések száma. (1. tábla) Ezzel szemben a magyar kisebbségű települések száma jelentősen (91-ről 116-ra) emelkedett.

1. táblázat. *A magyarlakta települések etnikai jellegének változásai 1991–2001*

A települések etnikai jellege (A magyarok aránya a településeken)	1991		2001	
	Helységek száma	%	Helységek száma	%
Kevesebb mint 10% , de több mint 100 fő	30	5,4	25	4,5
10%–50%	91	16,5	116	21,1
50%–80%	160	28,9	194	35,2
80% felett	272	49,2	216	39,2
Összesen	553	100,0	551	100,0

Néhány kivételtől eltekintve szinte minden településen csökkent a magyarok aránya. Az egyes községek száma településtípusonként többnyire úgy változott, hogy az egyes típusokhoz korábban tartozó községek egy jelentős részénél a magyar népesség aránya oly mértékben csökkent, hogy egy alacsonyabb (magyar arányú) kategóriába került. Ugyanez ismétlődött meg a többi típusnál is.

Ily módon az erős magyar többségű községek mintegy 1/5-ben esett a magyar lakosok aránya 80% alá. Szórványjellegű települések száma viszont azért (is) csökkent, mivel a korábban 100-nál több magyart számláló egyes városokban a magyar népesség száma ezen alsó határ alá csökkent.

A korábbi évtizedekben a magyarlakta helységek és a magyar népesség megoszlása településtípusok szerint hasonló volt. A magyar népesség legnagyobb tömegében a magyar többségű, – ezen belül is az erős magyar többségű – településeken, s legkisebb számban a szórványjellegű településeken élt. Ebben a vonatkozásban is a kilencvenes években jelentős változásra került sor. (2. táblázat) A magyar többségű településeken élő magyarok aránya kis mértékben (78,1%-ról 77,2%-ra) csökkent, azonban igen nagy mértékben apadt az erős magyar többségű településeken élők aránya (45,0%-ról 34,7%-ra) és száma (253 296-ról 178 111-re). A magyar kisebbségű településeken élők aránya érzékelhetően (14,8%-16,6%-ra) emelkedett.

2. táblázat. *A szlovákiai magyar népesség megoszlása a települések etnikai jellege szerint 1991–2001*

A magyarok aránya a településeken	1991		2001	
	magyarok száma	%	magyarok száma	%
Kevesebb mint 10% , de több mint 100 fő	39 893	7,1	32 131	6,3
10%–50%	83 180	14,8	85 417	16,6
50%–80%	184 492	33,1	218 103	42,4
80% felett	253 296	45,0	178 111	34,7
Összesen	560 861	100,0	513 762	100,0

Az egyes helységekből élő magyar népesség nagyságcsoportjai számának változása csak részben követi a településeknél kimutatott változásokat. Az 500-nál kevesebb magyart számláló településeken belül – ahol a magyarok száma emelkedett – a 200–499 magyart számláló településeken élő magyaroké kis mértékben csökkent. Az 500 főnél több magyart számláló településeken csökkent a magyarok száma. A legnagyobb csökkenés a 10 000-nél nagyobb magyar lélekszámú városok magyar népességében (87 514-ről 69 291-re) mutatkozik.⁸

Az előzőekben már foglalkoztunk a helységek nagyságcsoportjai szerinti változásokkal. Most ennek egy szeletét a helységek városok, illetve falvak szerinti megoszlását vizsgáljuk a településeken élő magyarok aránya szerint. Látnunk kell, hogy a települések városokra és falvakra történő felosztása két igencsak heterogén kategóriát eredményez. Hiszen a városi jogállással rendelkező helységek (de kisebb mértékben a falvak is) igen heterogének lakosság számuk, urbanizációs jellegük, társadalmi szerkezetük, stb. szerint.

3. táblázat. *A magyarlakta falvak és városok etnikai jellegének a változása 1991–2001 (százalékban)*

A magyarok aránya a településeken	1991			2001		
	helységek összesen	ebből város	ebből falu	helységek összesen	ebből város	ebből falu
Kevesebb mint 10%, de több mint 100 fő	5,4	52,0	0,8	4,5	46,7	0,8
10–50%	16,5	20,0	16,1	21,1	22,2	20,9
50–80%	28,9	20,0	29,8	35,2	26,7	36,0
80% felett	49,2	8,0	53,3	39,2	4,4	42,3
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
N (szám szerint)	553,0	50	503,0	551	45	506,0

A 3. táblázat adataiból jól látható, hogy a magyarlakta településeknek a településeken élő magyarok aránya szerinti megoszlása a városok és falvak szerint igencsak eltérő jellegű. Míg a falvak közül az erős magyar többségűek aránya a legnagyobb 42,3%, (214 helység), a városoknak mindössze 4,4%-a (2 város), tartozik ebbe a típusba. Ezzel ellentétesen, a 10% alatti, de legalább 100 magyart számláló települések kategóriájába tartozik a magyarlakta városok 46,7%-a (21 város), a községeknek viszont csak egy elenyészően kis töredéke 0,8% (4 község) látnunk kell, hogy a városok közül az ebbe a típusba tartozóknál mutatható ki a legnagyobb számbeli változás.

A változások általános trendjét a városok és a falvak esetében is az igen jelentős lefelé irányuló (a magasabb magyar arányú települések irányából a kisebb magyar arányú települések irányába mutató) mobilitás határozza meg. Eltérés mutatható ki

– a magyar jellegű települések között – a városok és falvak számának alakulásában. A városok száma 10%-kal (5-tel) csökkent, a falvaké viszont 0,6%-kal. Ez a változás azonban a magyar nyelvterület csökkenésének a következménye. A városok és falvak számát, arányát a települések közigazgatási állásában (státuszában) bekövetkezett változások is befolyásolták, ez utóbbi pedig a községek számának emelkedését eredményezte.

Hitelesebb képet kapunk a változásokról, ha a városi és a falusi népesség számában bekövetkezett változásokat vizsgáljuk meg.

4. táblázat. *A falvakban és városokban élő magyarok számának alakulása a helységek etnikai jellegének változása szerint 1991–2001 (százalékban)*

Magyarok aránya a településeken	1991			2001		
	magyarok összesen	ebből városokban	ebből falvakban	magyarok összesen	ebből városokban	ebből falvakban
Kevesebb mint 10%, több mint 100 fő	7,1	17,7	0,2	6,2	15,8	0,2
10–50%	14,8	28,0	6,2	16,6	27,2	10,0
50–80%	33,1	35,0	31,8	42,5	48,6	38,6
80% felett	45,0	19,3	61,9	34,7	8,3	51,3
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
N (szám szerint)	560 861	222 376	338 485	513 762	198 370	315 392

Azt tapasztaljuk, hogy a magyarlakta településeken élők aránya 8,3%-kal csökkent, a változás eltérő mértékű volt a falvakban és a városokban. A városokban élők aránya 10,6%-kal, a falvakban élőké 6,7%-kal csökkent. Ez a magyar nyelvterület változásának és a települések jogállásában bekövetkezett módosulásoknak tulajdonítható. A magyarlakta településeken belül jelentősebb mértékben csökkent a városok aránya mint a falvaké. Ez pedig nagyobb mértékben csökkentette a városi, mint a falusi népességet.⁹ A magyarlakta településeken belül a magyarok aránya szerint bekövetkezett változásokhoz hasonlóan alakultak a falvakon belüli változások is. A városi népességnek a települések etnikai jellege szerinti változásai már kevésbé követik az általános trendeket. Ez természetes is, mivel ha akár csak 1-2 város átkerül egy másik típusba, ezáltal jelentős mértékben módosul az egyes típusokhoz tartozó népesség száma. Ez történt az erős magyar többségű városok esetében. Ezek száma felére (4-ről 2-re) csökkent, ezért 19,3%-ról 8,3%-ra esett vissza a leginkább magyarlakta városokban élők aránya. A többi típusnál kimutatott eltérések már kevésbé meghatározók.

A magyarlakta területeken belül bekövetkezett változások vizsgálatát továbbiakban a magyar nyelvterület változásaira korlátozzuk. (Azaz a továbbiakban a 10%-nál nagyobb magyar arányú településeket vizsgáljuk).

A magyar nyelvterület településeinek etnikai összetétele 1991 és 2001 között jelentős mértékben módosult, a települések száma közben alig változott, (523-ról 526-ra emelkedett). A *nyelvterület tényleges kiterjedése valójában csökkent*, mivel az évtized folyamán a települések területi változásait a községek szétválása jellemezte. (A 90-es években 14 település vált szét, de csak egy községösszevonásra került sor az évtized folyamán). Általában a nyelvhatáron, illetve a nyelvhatár közelében elhelyezkedő néhány településnél csökkent a magyar népesség aránya 10% alá.

1991-ben a magyar nyelvterület községeinek 83%-ában, (432 település) 2001-ben már csak 78%-ában (410 település) haladta meg a magyar népesség aránya az 50%-ot. Ezen belül a minősített magyar többségű községek aránya még nagyobb mértékben csökkent. 1991-ben a nyelvterület községeinek 52%-ában (272 település), 2001-ben már csak 41%-ában (216 település) haladta meg a magyarok aránya a 80%-ot. Ezzel szemben a magyar kisebbségű települések aránya 17%-ról (91 település) 22%-ra (116 település) emelkedett.

Tehát a magyarlakta településeken a kilencvenes években a magyar népesség jelentős mértékű eróziója figyelhető meg. Az erős magyar többségű községek száma érzékelhetően csökkent, a mérsékelt magyar többségű, szlovákok által is jelentős mértékben lakott községek száma nem változott jelentősebb mértékben, a magyar kisebbségű községek aránya viszont jelentős mértékben gyarapodott.

5. táblázat. *A magyarlakta települések, és az ott élő szlovákok megoszlása a helységekben élő szlovákok aránya szerint 1991–2001*

A szlovákok aránya a településeken	1991				2001			
	Települések száma	%	Szlovákok száma	%	Települések száma	%	Szlovákok száma	%
Kevesebb mint 10% és kevesebb mint 100 fő	177	33,8	5 458	1,8	115	21,9	3 891	1,2
Kev mint 10% és több mint 100 fő	21	4,0	3 133	1,0	18	3,4	2 910	0,9
10%–50%	242	46,3	109 619	35,5	293	55,7	115 284	34,6
50 %–80%	66	12,6	130 786	42,4	83	15,8	126 926	38,1
80 % felett	17	3,3	59 786	19,4	17	3,2	84 373	25,3
Összesen	523	100,0	308 782	100,0	526	100,0	333 384	100,0

A magyar nyelvterületen belül a magyar népesség arányának csökkenésével párhuzamosan emelkedik a szlovák nemzetiségű lakosság aránya. 1991-ben a magyar nyelvterület (523) községéből 15,9%-ban (83 településen) volt többségben a szlovák lakosság. Erős többségben 17 településen volt. 2001-re a szlovák többségű települések száma 100-ra (19%) emelkedett, ezen belül az erős szlovák többségű települések száma nem változott. További jelentős mértékű változások a szlovák ki-

sebbségű településeknél mutathatók ki. Az évtized folyamán arányuk 46,3%-ról (242 település) 55,7%-ra (293 település) emelkedett. A legnagyobb változások a 10%-nál kisebb szlovák arányú településeknél mutatkoznak. Arányuk 37,8%-ról (198 település) 25,3%-ra (133 település) csökkent.

A magyar nyelvterületet (1991-ben) alkotó települések nemzetiségi összetétele a az 1990-es években jelentős mértékben módosult.

6. táblázat. *A magyar nyelvterület nemzetiségi megoszlása 1991-ben és 2001-ben*

Nemzetiség	1991		2001	
	Szám szerint	%	Szám szerint	%
Magyar	520 968	61,5	481 631	56,8
Szlovák	308 782	36,4	333 384	39,3
Egyéb és ismeretlen	17 833	2,1	32 333	3,8
Összesen	847 583	100,0	847 348	100,0

A magyar nyelvterületen élő népesség száma alig változott, elhanyagolható mértékben csökkent. A magyarok száma 39 337-tel (520 968-ról 481 631-re) csökkent, ezzel párhuzamosan a szlovákok száma 24 602-vel (308 782-ről 333 384-re) emelkedett. Az egyéb és ismeretlen nemzetiségűek száma is 14 500-zal (17 833-ról 32 337-re) nőtt. Ez utóbbiak emelkedéséhez a romák számának 7524 fős (9748-ról 17 272-re) gyarapodása mellett az ismeretlen hovatartozásúak számának országos viszonylatban igen jelentős növekedése is hozzájárult. (A romák számának emelkedése is bizonyos mértékben hozzájárult a magyarok számának csökkenéséhez. Országosan a romák aránya 18,6%-kal, a magyar nyelvterületen belül 77,2%-kal emelkedett.)

A nemzetiségek számában bekövetkezett változások egyúttal a nemzetiségek arányát is jelentősen módosították. A magyarok aránya 61,5%-ról 56,8%-ra apadt, a szlovákoké 36,4%-ról 39,3%-ra, s az egyéb és ismeretleneké is 2,1%-ról 3,8%-ra nőtt.

7. táblázat. *A magyar és szlovák népesség megoszlásának a változása a magyar nyelvterületen a településeken élő magyarok aránya szerint 1991–2001*

A magyarok aránya a településeken	1991			2001		
	Összesen	Ebből magyar	Ebből szlovák	Összesen	Ebből magyar	Ebből szlovák
10–50%	286 533	83 180	196 362	318 486	85 417	219 296
50–80%	278 530	185 492	85 843	327 833	218 103	94 634
80% felett	282 520	252 296	26 577	201 029	178 111	19 454
Magyar nyelvterület összesen	847 583	520 968	308 782	847 348	481 631	333 384

A magyar nyelvterület községeiben élő lakosság száma eltérő módon alakult az egyes településtípusokban. Az erős magyar többségű településeken élő lakosság száma és aránya jelentős mértékben (282 520 főről 201 029 főre) csökkent, párhuzamosan az e csoportba tartozó települések számának jelentős mértékű csökkenésével. E településtípuson belül mind a magyar, mind a szlovák népesség csökkent. A teljes csökkenésből (81 491 fő) a magyarok 74 185 fővel, a szlovákok 7123 fővel részesedtek.

A magyar többségű településeken élők száma – miközben az e csoportba tartozó községek száma apadt – (278 530 főről – 327 833 főre) nőtt, e növekedés (49 303 fő) nagy részét a magyarok (32 611 fő), kisebb részét a szlovákok (8791 fő) teszik ki. A magyar kisebbségű településeken élők száma – párhuzamosan a községek számának emelkedésével – szintén emelkedett (31 953 fővel), s ebből a legnagyobb részt a szlovákok (22 934 fő) s kis részt a magyar növekedés (2237 fő) jelenti.

A korábbi évtizedekben a magyar lakosság száma a községekben élő magyarok részarányának emelkedésével fokozatosan emelkedett. 1991-ben ez a növekedés már távolról sem volt oly egyenletes, s a 2001-es népszámlálás lényegesen eltérő jellegzetességeket mutat. Mint már említettük, a községekben élő magyar lakosság részaránya növekedésével többé-kevésbé folyamatosan nő az e településeken élő magyar lakosság száma is. A községek megoszlásához hasonlóan, a korábbi évtizedekben a leghomogénebb településeken élt a magyarság legnagyobb számban. 1991-ben az erős magyar többségű településeken élt a szlovákiai magyarság 44,5%-a, (252 296 magyar lakos), 2001-ben már csak 34,2%, (178 111 magyar lakos). Ez az apadás elsősorban a nemzetváltással, illetve asszimilációs folyamatokkal magyarázható.

Összefoglaló

Jelen tanulmányunkban – a területi megoszlás szerinti változások vizsgálata alapján – nem határozható meg az igen összetett magyar népességfogyatkozás finomszerkezetének sajátosságai.

A szlovákiai magyarság területi megoszlás szerinti változásainak vizsgálatánál a magyarlakta települések jellemzőinek leírása mellett a magyar nyelvterület, a magyar többségű települések számának, kiterjedésének csökkenésének okaira, sajátosságaira is igyekeztünk rámutatni.

Kimutattuk, hogy a városok számlájára írt nagyobb asszimilációs hatás elsősorban a helységek etnikai jellegének - a magyarlakta területeken - a falvakban a magyar népesség aránya nagyobb, mint a városokban - a következménye.

A magyar népességszám fogyásának komplex megközelítését a népszámlálási adatok további szegmenseinek vizsgálata teszi lehetővé.

Irodalom

Gyönyör József (1989): Államalkotó nemzetiségek. Pozsony: Madách

Gyurgyík László (1994): Magyar mérleg – A szlovákiai magyarság a népszámlálási és a népmozgalmi adatok tükrében. Pozsony: Kalligram

Gyurgyík László (2001): A 2001-es szlovákiai népszámlálás első eredményei. Regio 3. szám 247–260.o.

Národnosť a náboženské zloženie obyvateľstva SR (definitívne výsledky sčítania ľudu domov a bytov 1991) 1993 Bratislava ŠÚSR”

Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2001. (2001) Základné údaje. Národnostné zloženie obyvateľstva. Bratislava Štatistický úrad Slovenskej republiky

Štatistický lexikon obcí ČSSR 1982 (1984) II. Praha SEVT

Štatistický lexikon obcí SR 1992 (1994) Bratislava ŠEVT

Jegyzetek

¹ Az adatok a Szlovák Statisztikai Hivatal honlapján található: <http://www.statistics.sk/webdata/slov/scitanie/tab> címen. (A népességre vonatkozó adatok mellett a lakásállomány, illetve a lakások felszereltségére vonatkozó adatok is nyilvánosságra kerültek a népességhez hasonló bontásban.)

² Lásd Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2001. (2001) Základné údaje. Národnostné zloženie obyvateľstva. Bratislava Štatistický úrad Slovenskej republiky .

³ A 2001-es szlovák népszámlálás első eredményeinek ismertetését lásd: Gyurgyík (2001).

⁴ Gyönyör József (1989): Államalkotó nemzetiségek. Pozsony Madách.

⁵ Lásd: Štatistický lexikon obcí ČSSR 1982 (1984) II. Praha SEVT Štatistický lexikon obcí SR 1992 (1994) Bratislava ŠEVT

⁶ Szlovákiai körülmények között az 5000 főnél nagyobb lélekszámú települések adatai megbízhatóan jellemzik a városi településeknél bekövetkezett változásokat.

⁷ Lásd Gyurgyík (1994).

⁸ Az, hogy a magyar népesség száma a nagyobb számú magyar lakost számláló településeken csökkent, nem jelenti automatikusan, hogy a magyarlakta településeken élő népesség aránya is e településkategóriákon belül csökkent. Így az 1000–1999, illetve 2000–4999 magyar lakost számláló helységeken 2001-ben a magyar népesség nagyobb aránya élt (18,7%, 19,0%), mint 1991-ben (17,9%, 18,1%).

⁹ Az, hogy valójában milyen mértékben csökkent a városi, illetve falusi népességen belül a magyarok aránya az 1991-es magyar nyelvterületre vonatkozólag, a későbbiekben ismertetjük.